

Böckerna med ”profetisk” prägel

A	1
Varför profetiska?	
B	1
JOSUA – den märkliga erövringen	
DOMARBOKEN – den stora förvirringen	
SAMUELSBÖCKERNA – den benådade konungen	
KUNGABÖCKERNA – den ödesmättade historien	
C	4
JESAJA – den evangeliska förkunnelsen	
JEREMIA – den personliga fromheten	
HESEKIEL – den stora förnyelsen	
D	7
TOLVPROFETBOKEN	

De första böckerna – Josua, Domarboken, Samuelsböckerna och Konungaböckerna ger en fortlöpande skildring av Israels historia från den tid då folket intog löfteslandet till den tid då de måste lämna sitt land. De sista profeterna verkade vid det andra templet. Från ”intåg” till ”uttåg” till ”återkomst”.

De ”senare” profetiska böckerna omfattar 4 ”stora” (inkl. Daniel) och 12 ”små”. Dessa profeter var verksamma ca 800–400 f Kr. Men profetismen i Israel går längre tillbaka i tiden. Dessa profetgrupper möter vi tidigt i Israels historia. I Sam 10:5–8 talar om att Saul skulle möte ”en skara profeter”, och i 2 Kung 2:1–7 talas om ”profetlärjungar” som hade nära anknytning till Elia och Elisa.

A

Varför profetiska?

I den hebreiska bibeln räknades dessa historiska skrifter till de profetiska och kallades ”de förra profeterna” – och detta av två skäl: a) man räknade med att de var skrivna av profeterna och b) man var medveten om att de hade en ”profetisk” prägel.

All historieskrivning innehåller bl.a. två moment: a) fakta om vad som hänt och b) en tolkning av dessa händelser. När en ”vanlig historiker” skall skildra ett händelseförlopp och tolka det så kan han endast ta hänsyn till inomvärldsliga faktorer. Men dessa profetiska skrifter framställer historien ur religiös synpunkt. De avslöjar hur Gud på olika sätt griper in i skeendet så att allt måste tjäna hans syften. De talar om ”vad som sker i det som synes ske” och ger därmed en tolkning av historien som verkligen gör skäl för beteckningen profetisk.

B

JOSUA

– **den märkliga erövringen**

Namn

Boken har namn efter sin huvudperson: Josua – en av spejarna som blev Mose efterträdare. Bokens författare är okänd.

Indelning

Landet erövrar	kap 1–12
Landet fördelas	kap 13–24

Förebilder till Kristus

1. *Josua* – hans namn betyder Herren frälsar (den grek. Motsvarigheten = Jesus), han kom efter Mose (1:17 jfr Rom 10:4), han förde Guds folk till seger (jfr Rom 8:32, 2 Kor 1:10, 2:14, 1 Tess 1:10, han ledde dem in i vilan (jfr Hebr 3 o 4).

2. *Löfteslandet* – ett land av vila (5 Mos 6:10f), ett land av ”överflöd” (5 Mos 8:8f), ett land med levande vatten (5 Mos 8:7). Särskilt Efesierbrevet – NT:s motsvarighet till Josua – talar om det ”välsignelsens löftesland” som Gud berett åt oss i Jesus Kristus (Ef 1:3–12). Det får vi ta i besittning genom tron (Ef 2:1–10). Men det sker aldrig utan kamp (Ef 6:10–18). Det är dock möjligt att vinna seger, att ta landet i besittning. Den uppmuntran Josua fick får vi ta till oss (Jos 1:1–9).

DOMARBOKEN

– den stora förvirringen

Namn

Sitt namn har Domarboken fått därför att den skildrar ”domarnas” verksamhet i Israel. Denna ”domartid” varade till ”konungatiden”, som började med att Saul smordes till konung c:a 1030 f Kr.

Indelning

När det började	kap 1–2
Vad som hände	kap 3–16
Hur det var	kap 17–21

Förebilder till Kristus

Domarna kallades också ”frälsare”.

”bryta sönder deras bördors ok och deras skuldrors gissel och deras plågares stav likasom i Midjans tid” (jfr Jes 9:4 och Dom 7:19ff).

SAMUELSBÖCKERNA

–den benådade konungen

Namn

Beteckningen ”Samuelsböckerna” har vi fått från Luther. I Septuaginta kallades de 1 och 2 Konungaboken medan våra Konungaböcker kallades 3 och 4 Konungaboken. Det markerar vad vi noterat i inledningen att det är fråga om ett enhetligt historieverk. Benämningen Samuelsböcker är en påminnelse om

att Samuel är deras andliga medelpunkt och står i händelsernas centrum.

Indelning

Samuel – den siste domaren 1 Sam 1–7
Saul – den förste konungen 1 Sam 8–31
David – den störste konungen 2 Sam 1–24

Förebilder till Kristus

Samuel som var både profet, präst och ledare, som levde i nära gemenskap med Herren och som bad för sitt folk (1 Sam 7:9, jfr Joh 17).

Jonatan som ingick förbund med David (1 Sam 18:3, 20:15f, 23:18), och stärkte hans mod i Gud (23:16) och under alla förhållanden visade sig vara en trofast vän (jfr Joh 13:1, 15:13ff).

David som var en herde från Betlehem, som smordes till konung jfr ”den smorde”, som var misskänd och förföljd, som förråddes av sina närmaste, som vann seger över fienderna och som upprättades ett stort rike.

KONUNGABÖCKERNA

–den ödesmättade historien

Namn

Beteckningen ”Samuelsböckerna” har vi fått från Luther. I Septuaginta kallades de 1 och 2 Konungaboken medan våra Konungaböcker kallades 3 och 4 Konungaboken. Det markerar vad vi noterat i inledningen att det är fråga om ett enhetligt historieverk. Benämningen Samuelsböcker är en påminnelse om att Samuel är deras andliga medelpunkt och står i händelsernas centrum.

Indelning

Samuel – den siste domaren 1 Sam 1–7
Saul – den förste konungen 1 Sam 8–31
David – den störste konungen 2 Sam 1–24

Förebilder till Kristus

Salomo som var fridens furste, som var uppfylld av vishet, som byggde ett tempel (så som Kristus bygger tempel av levande stenar), som uppsöktes av drottningen av Saba (Matt 12:42).

Elisa som var utrustad med Anden, som i Andens kraft utförde många under, som hjälpte människor i nöd (jfr 2 Kung 4–6), som blev till så rik välsignelse. Man har velat se förhållandet mellan Elia och Elisa som en ”skuggbild” av förhållandet mellan Johannes döparen och Jesus.

C

JESAJA

–den evangeliska förkunnelsen

Profeten och hans bok

Profeten Jesaja uppträdde under senare delen av 700-talet f Kr. Det var en händelserik och kritisk tid i Juda rikes historia. Jesaja verksamhet kom att få stor betydelse. Han levde i Jerusalem och befann sig alltså i händelsernas mitt. Man brukar tala om olika ”böcker” inom Jesajabokens ram. Den innehåller följande sju böcker:

1. Förhärdelsens bok kap 1–6

Den innehåller stränga domar över det avfälliga folket (jfr 6:9–10).

2. Immanuelboken kap 7–12

Den har sitt namn av Immanuel som omtalas i 7:14. Genom denne Immanuel lyser framtidshoppet i en mörk tid (se särskilt kap 9 och 11).

3. Folkens bok kap 12–23

Den innehåller utsagor om främmande folk (Babel, Assyrien, Filisteer, Moab, Damaskus, Etiopien, Egypten, Edom, Arabien, Tyrus) men också om Israel och Jerusalem.

4. Uppenbarelseboken kap 24–27

Den riktar blickarna framåt mot Herrens stora dag och innehåller löfte om ett gästabuds för alla folk.

5. Sionsboken kap 28–35

Den har sitt namn av utsagorna om Sions frälsning och förnyelse.

6. Historieboken kap 36–39

Den skildrar profetens verksamhet under Hiskias regeringstid och motsvaras i de historiska (”förra profeterna”) böckerna 2 Kung 18–20 och 2 Krön 32.

7. Trösteboken kap 40–66

Den innehåller storslagna uppenbarelser om framtiden. Jes 40:2 kan sägas ange innehållet:

a. Dess vedermöda är slut (kap 40–48), skildrar folkets återkomst från fångenskapen.

b. Dess missgärning är försonad (kap 49–57), skildrar en långt större frälsning genom Herrens tjänare.

c. Det har fått ”dubbelt igen av Herrens hand” (kap 58–66), skildrar Israels och världens fulländning och härlighet.

JEREMIA

–den personliga fromheten

Profeten och hans bok

Jeremia uppträdde mot slutet av Juda rikes historia. Han var son till prästen Hilkia i Anatot, strax norr om Jerusalem. Redan i moderlivet var han utsedd till profet (1:5), och kallelsen nådde honom när han ännu var ung (1:6–7). Hans verksamhet varade ungefär 50 år och han upplevde en våldsam brytningstid i

samband med att Juda hotades av den uppseglande nybabyloniska världsmakten.

I den situationen skedde en uppdelning i två politiska partier. Med anknytning till svensk 1700-talshistoria skulle man kunna tala om ”hattar och mössor”. Mössor var fredsvänliga och var beredda till eftergifter om de bara fick behålla fred och ett visst mått av frihet. Hattarna däremot ivrade för att man skulle skaka av sig det babyloniska oket. De gav sig gärna in i äventyrligheter.

Hela tiden varnade Jeremia för detta. Han betraktades om företrädare för ”mösspartiet” och beskylldes för landsförräderi. Det gick dock som han befarat och förkunnat. Själv fick han uppleva den fruktansvärda katastrof i landets historia som också tidigare profeter varnat för. Han fick bevittna hur landet ockuperades, Jerusalem lades i ruiner och folket fördes bort i fångenskap. Jeremia fick dock stanna kvar men tvingades sedan av sina landsmän att flytta till Egypten.

Jeremia är den ende av profeterna i GT som lämnar någon uppgift om *sin boks* tillkomst (kap 36). När han verkat i 23 år uppmanade han sin vän Baruk att skriva ner hans tal. Konung Jojakim lät bränna bokrullen – ett uttryck för det motstånd som Jeremias förkunnelse mötte (36:21–25). Men Baruk skrev en ny rulle på Jeremias diktamen och nu tillfogades ”mycket annat av samma slag”.

Innehållet i Jeremia bok är i stort sett ordnat i tidsföljd. Det är dock inte så lätt att få en överblick över innehållet.

Enklast kan man indela det utifrån Jerusalems fall:

1. *Före Jerusalems fall* kap 1–39

- a. Profetens kallelse (kap 1)
- b. Upprepade maningar till omvändelse (kap 2–29)
- c. Profetior om befrielsen från Babel (kap 30–33)
- d. Skildring av Jerusalems belägring (kap 34–39)

2. *Efter Jerusalems fall* kap 40–52

- a. Förhållandena i Juda (kap 40–42)
- b. Landsflykten i Egypten (kap 43–45)
- c. Profetior om främmande folk (kap 46–52)

HESEKIEL

–den stora förnyelsen

Profeten och hans bok

Hesekiel hörde till den skara av israeliter som år 597 fördes bort i fångenskapen. (Deportationen till Babel skedde (---) i tre etapper: 606, 597 och 586.) Han var en ung präst och tycks ha varit mycket förtrogen med allt som rörde templet och gudstjänsten. I Babel fick han bosätta sig vid floden Kebar, och där nåddes han också av kallelsen till profet.

I motsats till Jesaja och Jeremia fick Hesekiel inte tala till hela folket, inte heller till dess härskare. Hans verksamhet var begränsad till en skara lidandeskamrater i landsflykten. Men bland dem blev han en förkunnare och själasörjare av Guds nåde. Till att börja med mötte hans förkunnelse motstånd och likgiltighet (12:21–23). Men så småningom blev det klart för allt fler att ”en profet var bland dem.” Hans anseende var i ständigt stigande.

1. Inledning 1:1–3:21
2. Domsboken 3:22–32–32
3. Trösteboken 33:1–48:35

Jämför

Jes 1:1 Detta är de syner om Juda och Jerusalem som Jesaja, Amos son, såg *när Ussia, Jotam, Ahas och Hiskia regerade i Juda.*

1 Detta är de syner om Juda och Jerusalem som Jesaja, Amos son*, såg när Ussia*, Jotam*, Ahas* och Hiskia* var kungar i Juda.

Jer 1:1 Detta är Jeremias ord. Han var son till Hilkia, en av prästerna i Anatot i Benjamins land.² Herrens ord kom till honom *då Josia, Amons son, var kung över Juda, i hans trettonde regeringsår, 3 och då Jojakim, Josias son, var kung över Juda, och ända till slutet av det elfte året som Sidkia, Josias son, var kung över Juda. Det var det året, i den femte månaden, som Jerusalems befolkning fördes bort i fångenskap.*

Detta är Jeremias ord. Jeremia, Hilkias son, var en av prästerna i Anatot* i Benjamins land. 2 Herrens ord kom till honom i Juda kung Josias, Amons sons, trettonde regeringsår*, 3 och sedan under Juda kung Jojakim, Josias son, ända till slutet av Juda kung Sidkias, Josias sons, elfte regeringsår* då Jerusalems invånare fördes bort i fångenskap i femte månaden.

Hes 1:1 *Under det trettionde året, på femte dagen i fjärde månaden, när jag bodde bland de bortförda vid floden Kevar, öppnades himlen och jag såg en syn från Gud. 2 Den femte dagen i månaden – det var under det femte året av kung Jojakins fångenskap*

1 I det trettionde året*, på femte dagen i fjärde månaden*, när jag var bland de bortförda vid floden Kebar,* öppnades himlen och jag fick se syner från Gud.

2 På femte dagen i månaden under det femte året sedan kung Jojakim* förts bort i fångenskap, 3 kom Herrens ord till prästen

Hesekiel, Busis son, i kaldeernas land* vid floden Kebar, och Herrens hand kom där över honom.

D

TOLVPROFETBOKEN

– SKRIFTPROFETER i ISRAEL OCH JUDA

HOSEA (Jhwh frälser)

- Kärleken (11:8)

Var?

Hos 1:1 Detta är Herrens ord som kom till Hosea, Beeris son, *när Ussia, Jotam, Ahas och Hiskia regrade i Juda och Jerobeam, Joashs son, regrade i Israel.*

Herrens ord som kom till Hosea, Beeris son, när Ussia, Jotam, Ahas och Hiskia var kungar i Juda,* och Jerobeam, Joashs son, var kung i Israel.

(Ungefärligt vår tideräkning: 730 f.Kr.)

JOEL (Jhwh är Gud)

- Andeutgjutelsen (2:28)

Var?

Joel 1:1 Detta är Herrens ord som kom till Joel, Petuels son.

Herrens ord som kom till Joel, Petuels son.

(Ungefärligt vår tideräkning: ?)

AMOS (den som bär [bördor])

- Rättfärdigheten (5:23)

Var?

Amos 1:1 Detta är Amos ord. Han var en av herdarna från Tekoa och såg syner om Israel *när Ussia regrade i Juda och Jerobeam, Joashs son, regrade i Israel, två år före jordbävningen.*

Ord av Amos, en av herdarna från Tekoa. Detta är vad han såg om Israel när Ussia* var kung i Juda och Jerobeam*, Joashs son, var kung i Israel, två år före jordbävningen*.

(Ungefärligt vår tideräkning: 750 f.Kr.)

OBADJA (Jhwhs tjänare)

- Högmodet (v 17)

Var?

Obadja 1:1 Obadjas syner.

Obadjas profetia.*

(Ungefärligt vår tideräkning: ?)

JONA (Duva)

- Kallelsen (4:2)

Var?

Jona 1:1 Herrens ord kom till Jona, Amittajs son.

1 Herrens ord kom till Jona, Amittajs son.

(Ungefärligt vår tideräkning: 750 f.Kr.)

MIKA (Vem är som Gud)

- Församlandet (5:2)

Var?

Mika 1:1 Detta är Herrens ord som kom till Mika från Moreshet *när Jotam, Ahas och Hiskia regerade i Juda, detta är Mikas syner om Samaria och Jerusalem.*

Herrens ord till Mika från Moreshet*, när Jotam, Ahas och Hiskia* var kungar i Juda. Detta är vad han såg om Samaria och Jerusalem.

(Ungefärligt vår tideräkning: 700 f.Kr.)

NAHUM (Tröstaren)

- Domen (1:6f)

Var?

Nahum 1:1 Profetord om Nineve. Boken med de syner som Nahum från Elkosh hade.

Profetia om Nineve, boken med Nahum från Elkoshs* syn

(Ungefärligt vår tideräkning: 650 f.Kr.)

HABACKKUK (Innerlig omfamning)

- Anfäktelsen (2:4)

Var?

Habackuk 1:1 Detta är det budskap som profeten Habackuk mottog i sina syner.

Den profetia som profeten Habackuk såg i en syn.

(Ungefärligt vår tideräkning: 600 f.Kr.)

SEFANJA (Jhwh har gömt undan)

- Dagen (3:16f)

Var?

Sefanja 1:1 Detta är Herrens ord som kom till Sefanja, son till Kushi, son till Gedalja, son till Amarja, son till Hiskia, *på den tid då Josia, Amons son, var kung över Juda.*

Detta är Herrens ord som kom till Sefanja, son till Kushi, son till Gedalja, son till Amarja, son till Hiskia*, när Josia*, Amons son, var kung i Juda.

(Ungefärligt vår tideräkning: 600 f.Kr.)

HAGGAI (Högtid)

- Prioriteringen (2:9)

Var?

Haggai 1:1 *Under kung Dareios andra regeringsår*, på första dagen i sjätte månaden, kom Herrens ord genom profeten Haggaj till ståthållaren i Juda, Serubbabel, Shealtiels son, och till översteprästen Josua, Josadaks son:

I kung Darejaveshs andra regeringsår, i sjätte månaden på första dagen* i månaden, kom Herrens ord genom profeten Haggai till Serubbabel*, Shealtiels son, ståthållare i Juda, och till översteprästen Josua*, Josadaks son.

(Ungefärligt vår tideräkning: 520 f.Kr.)

SAKARJA (Jhwh kommer ihåg)

- Förnyelsen (4:6)

Var?

Sakarja 1:1 I åttonde månaden av Dareios andra regeringsår kom Herrens ord till profeten Sakarja, son till Berekja, son till Iddo:

I åttonde månaden* av Darejaveshs andra regeringsår kom Herrens ord till profeten Sakarja, son till Berekja, son till Iddo*.

(Ungefärligt vår tideräkning: 520 f.Kr.)

MALAKI (Min budbärare/ängel)

- Luttringen (4:5f)

Var?

Malaki 1:1 Profetord. Herrens ord till Israel genom Malaki.

Denna profetia är Herrens ord till Israel genom Malaki.

(Ungefärligt vår tideräkning: 400 f.Kr.)